

Asia: VN/9978/2024

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä

Lausunnonantajan lausunto

Määritelmät. Näkemyksenne asetusluonnoksen 2 §:n määritelmistä (esim. ovatko määritelmät selkeät, onko tarvetta lisätä määritelmiin jokin käsite?)

-

Perustelut:

-

Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Ovatko terveydenhuollon käyttöoikeudet sosiaalihuollon asiakastietoihin tarkoituksenmukaiset (18 §)?

-

Perustelut:

-

Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Ovatko sosiaalihuollon käyttöoikeudet potilastietoihin tarkoituksenmukaiset (19 §)?

-

Perustelut:

-

Luovutusluvan kohdentaminen. Onko ehdotus luovutusluvan kohdentamisesta asiakkaan näkökulmasta ymmärrettävä ja selkeä?

-

Perustelut:

-

Luovutusluvan kohdentaminen. Vastaako luovutusluvan kohdentaminen sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan tarpeita?

-

Perustelut:

-

Luovutusluvan kohdentaminen. Onko luovutusluvan mukainen lupien kohdentaminen toteutettavissa esitetyllä tavalla asiakas- ja potilastietojärjestelmiin (huomioiden sekä uusien tietorakenteiden mukaisesti tallennetut tiedot että aiemmin tallennetut tiedot)?

-

Perustelut:

-

Arvionne asetuksen mukaisen luovutusluvan tietojärjestelmätoteutukseen tarvittavasta ajasta ja kustannuksista:

-

Muita kommentteja asetusluonnoksesta:

Valtioneuvoston oikeuskansleri ei pääsääntöisesti lausu ministeriöiden asetuksista, jollei asia ole erityisen merkittävä, tai jollei lausunnon antamiselle ole jokin muu tärkeä syy.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella on tarkoitus korvata voimassa oleva asetus käyttöoikeuksista asiakastietoon (825/2022). Ehdotettu asetus sisältäisi 1.1.2024 voimaan tulleen uuden sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain (703/2023, asiakastietolaki) nojalla annettavan sääntelyn koskien käyttöoikeutta asiakastietoon, sosiaali- ja terveydenhuollon välisen luovutusluvan kohdentamista sekä potilastietojen erityissuojausta.

Ehdotettavalla asetuksella on sinänsä hyvät tarkoitukset. Toisaalta pyrkimyksenä on varmistaa, että sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöllä on käytettävissään palveluiden järjestämisen ja toteuttamisen kannalta välttämättömät tiedot. Toisaalta pyritään turvaamaan asiakkaan yksityisyyden suojaa niin, ettei käytettävissä ole palvelun tai työtehtävän kannalta tarpeetonta tietoa. Tarkasti rajattu käyttöoikeus mahdollistaa myös sen, että ammattilainen saa käyttöönsä sopivan määrän tietoa, eikä joudu käyttämään työaikaansa etsiäkseen ja seuloakseen tietomassasta mahdollisesti tärkeitä tietoja.

Ehdotettu asetus, kuten edeltäjänsäkin, muodostaa kuitenkin asiakastietolain ja muiden alaa säätelevien instrumenttien kanssa varsin monimutkaisen sääntelykokonaisuuden. Asetuksen tulkintaa saattaa helpottaa asetukseen sisältyvät määritelmät, mutta silti lakien ja asetuksen soveltaminen erilaisissa sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä lienee hankalaa.

Määritelmäluettelon sisällyttäminen asetukseen edellyttää kokonaisvaltaista harkintaa, sillä asetuksen pykälissä on muitakin teknisiä termejä kuin ne, jotka on määritelty luettelossa. Siten tulkinnan kannalta jää jossain määrin epäselväksi, missä kontekstissa ja millä ohjenuoralla muut termit on tarkoitus tulkita, kun vain jotkut on määritelty määritelmäluettelossa.

Henkilötietojen suoja koskevan sääntelyn, asiakastietolain sekä nyt tarkasteltavan asetuksen kokonaisuuden hahmottamista helpottaisi se, jos asetuksen perusteluissa selvennettäisiin näiden instrumenttien suhdetta. Asetuksessa ehdotettavien säädösten yhteensopivuutta unionin yleisen tietosuojasääntelyn kanssa olisi myös hyvä perustella. Lisäksi asetuksen perusteluissa olisi hyvä ottaa kantaa siihen, miten asiakastietolakiin edotetut muutokset (esim. HE 16/2024 vp) vaikuttavat ehdotukseen.

On todennäköistä, etteivät asiakkaat ja potilaat saa selvää lainsäädännön ja asetuksen muodostamasta monimutkaisesta sisällöstä. Kiinnitän sosiaali- ja terveysministeriön huomiota siihen, että sääntelyn selkeyttämisen mahdollisuuksia olisi hyvä selvittää.

Myös perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota sääntelyn selkeyteen. Valiokunta on korostanut, että sääntelyn selkeyteen on syytä kiinnittää huomiota perusoikeuskytkentäisessä sääntelyssä, joka koskee luonnollisia henkilöitä heidän tavanomaiseen elämäänsä kuuluviin toimintoihin (ks. esim. PeVL 70/2022 vp, kappale 12, PeVL 45/2016 vp, s. 3). Vaikeaselkoisuudella voi sääntely-yhteydestä riippuen olla myös virkamiesten oikeusturvaa heikentävää merkitystä (ks. PeVL 81/2022 vp, kappaleet 30-31). Hyvän hallinnon periaatteista on myös johdettavissa vaatimuksia sääntelyn selkeydelle ja ymmärrettävyydelle.

Asetuksen vaikeaselkoisuudesta kertoo myös se, että sosiaali- ja terveysministeriö ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ovat laatineet voimassa olevan käyttöoikeusasetuksen soveltamisen tueksi soveltamisoppaan, jota on tarkoitus päivittää vastaamaan ehdotettavaa asetusta. Nähdäkseni opas on tässä lainsäädäntökokonaisuudessa tarpeen, joskin suotavampaa olisi, että sääntely olisi itsessään selkeämpää.

Ehdotetun asetuksen tekstiin on jäänyt varsin paljon kirjoitusvirheitä ja muita epäselviä kohtia, jotka tulisi korjata. Ilmaisun selkeyteen olisi syytä kiinnittää huomiota alkaen 1 §:stä, jonka pitkä virke on vaikeaselkoinen. Sama hankala kirjoitustyyli toistuu useissa pykälissä. Nähdäkseni asetus olisi hyvä tarkastaa oikeusministeriön laintarkastuksessa, jotta se täyttäisi lainsäädäntöteknisesti hyvän säädösvalmistelun vaatimukset. Vaikeaselkoisuus ja teknisyys näkyvät myös asetuksen perusteluissa, joissa olisi yhtä lailla hyvä kiinnittää huomiota selkeään ilmaisuun.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Oikeuskansleri   Tuomas Pöysti

Esittelijäneuvos Susanna Lindroos-Hovinheimo

Lindroos-Hovinheimo Susanna
Oikeuskanslerinvirasto